

Kan vaccination mot cervixcancer vara ett etiskt och psykologiskt problem?

Enligt professor Bernard Lo kommer i juni detta år USAs Food and Drug Administration att ge tillstånd till godkännande av vaccin mot HPV [1]; enligt samma författare är vaccinet mer än 90 procent effektivt i preventionen av nya infektioner och precancerösa lesioner i cervix uteri.

Koutsky och medarbetare fann en 100-procentig effekt av ett HPV-16-vaccin mot persisterande HPV-16-infektioner [2], och Harper och medarbetare rapporterade lovande resultat med HPV-16/18-vaccin i en annan undersökning [3]. Susanne Krüger Kjær [4] understryker att vaccinet bör ges till mycket unga individer *före* sexdebuten samt att effekten av vaccineringen ses tidigast om 15–20 år. Enligt Lo [1] bör vaccinet ges till 11–12-åringar eftersom 28 procent av 14–15 år gamla flickor i USA är sexuellt aktiva.

På många håll har man väckt frågan om huruvida HPV-vaccinationen kan leda till ökad promiskuitet, eftersom ungdomarna vet att vaccinet ger ett fullgott skydd mot neoplasier. Lo [1] menar dock

att flera olika faktorer spelar in när sexuell aktivitet inleds, och att sexuell överförda infektioner inte är någon viktig orsak till återhållsamhet. Om såväl ungdomarna som deras föräldrar tillstyrker vaccination föreligger inget etiskt problem.

Mycket litet är känt om ungdomarnas attityder beträffande HPV-vaccinationen. Det är viktigt att läkarna och annan sjukvårdspersonal ger dem saklig information.

Ett etiskt och psykologiskt problem uppstår när ungdomarna vill bli vaccinerade, medan föräldrarna motsätter sig detta. I dessa fall kan resultatet bli en djup konflikt inom familjen, speciellt om man hyser konservativa värderingar beträffande sex och samliv.

Cervixcancer och dess förstadier är inte bara ett problem för u-länderna. Enligt Laukkanen och medarbetare [5] minskar incidensen av cervixcancer i de västliga länderna medan den *ökar* hos kvinnor under 40 år i Finland – ett land där väl organiserad traditionell cytologisk screening praktiserats i decennier. Här

fäster man stora förhoppningar på HPV-test och framtida vaccinationsprogram.

Elias Rubinstein

medicine doktor, forskare vid Åbo Akademis psykologiska institution, Åbo, Finland
elias.rubinstein@pp.inet.fi

REFERENSER

1. Lo B. HPV vaccine and adolescents' sexual activity. *BMJ*. 2006;332:1106-7.
2. Koutsky LA, Ault KA, Wheeler CM, Brown DR, Barr E, Alvarez FB, et al; Proof of Principle Study Investigators. A controlled trial of human papillomavirus type 16 vaccine. *N Engl J Med*. 2002; 347:1645-51.
3. Harper DM, Franco EL, Wheeler C, Ferris DG, Jenkins D, Schuid A, et al; GlaxoSmithKline HPV Vaccine Study Group. Efficacy of a bivalent L1 virus-like particle vaccine in prevention of infection with human papillomavirus types 16 and 18 in young women: a randomised controlled trial. *Lancet*. 2004;364:1757-65.
4. Krüger Kjær S. Vaccine mod human papillomavirus. *Ugeskr Læger*. 2006;168:1218.
5. Laukkanen P, Koskela P, Pukkala E, Dillner J, Laara E, Knekt P, et al. Time trends in incidence and prevalence of human papillomavirus type 6, 11 and 16 infections in Finland. *J Gen Virol*. 2003; 84:2105-9.

Felvänd pannspegel vanligare än stetoskopet som kännetecken för »filmläkare«

Jag läste med stort nöje Göran Nilssons kulturartikel om stetoskopet i *Läkartidningen* 30–31/2006 (sidorna 2248-9). Jag skulle dock vilja sätta under debatt hans yttrande att stetoskopet är det redskap som oftast används i filmer för att utmärka läkaren. (Den vita rocken bortser jag ifrån, den bärs av så många olika kategorier, och »moderna« läkare ses nog lika ofta i operationsblus och långbyxor.)

Dessutom hänger det stetoskop runt halsen på både sjuksköterskor och andra personer på de amerikanska akutmottagningar som numera är de mest frekventa spelplatserna. Nej, särskilt i äldre filmer är det *pannspegeln* som bärs för att skilja oss från mängden. Givetvis har jag inte någon statistik att styrka mitt påstående med.

Det löjliga är dock att den bärs av massor av filmläkare som inte alls har användning för den, och sannolikt heller

ingen kompetens att bruka den. Med risk för att få alla distriktsläkare i landet på mig vill jag hävda att endast otorinolaryngologer i verkligheten bär pannspegel och kan använda den.

Den som enbart vill titta efter om det föreligger en otit klarar sig ju med ett otoskop. Vitsen med pannspegeln är att få bra ljus, och ha båda händerna fria för manipulation. Som alla minns från utbildningen fordras en hel del övning för att komma dithän att ljuset ligger rätt under hela proceduren, men då man lyckas känner man sig stolt.

I filmer ser man sällan spegeln i bruk. Väl är väl det eftersom nästan alla »läkare« har den på sig bakfram, dvs med spegeln *framåt* då den bärs uppfälld i pannan! Antagligen har varken skådespelaren eller regissören någon aning om hur redskapet fungerar ...

Men det finns faktiskt en film där den avsiktligt bärs så. I bröderna Marx-fil-

men »En dag på kapplöpningarna« (»A day at the races«) skall Groucho (som är veterinär!) undersöka Harpo, och förklarar därefter att denne är »den ruskgaste dumskalle jag nånsin kikat på!« Chico replikerar då triumferande att Groucho bär spegeln bakfram, och alltså ser sig själv i den!

Nilsson avslutar med att förutspå stetoskopets snara befordran till museihyllan. Långt dessförinnan har nog pannspegeln hamnat där. Otologerna i dag har i stort sett övergivit den till förmån för öronmikroskopet, och detta avancerade instrument hittar man även på många vårdcentraler.

Eskil Dalenius

leg läkare, Karlstad
dalenius@fsc.mil.se